

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ISSN 2523-4536

**НАУКОВІ ПРАЦІ
МІЖРЕГІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ
ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ**

**SCIENTIFIC WORKS
OF INTERREGIONAL ACADEMY
OF PERSONNEL MANAGEMENT
ECONOMIC SCIENCES**

Випуск 5 (72), 2023

Видавничий дім
«Гельветика»
2023

Редакційна колегія

Датій О. І., д-р екон. наук, проф., Міжрегіональна Академія управління персоналом – **Головний редактор**

Бутенко Н. В., д-р екон. наук, проф., Київський національний університет імені Тараса Шевченка – **заступник Головного редактора**

Андріюченко К. А., д-р екон. наук, проф., Державний університет інфраструктури та технологій

Антоненко І. Я., д-р екон. наук, проф., Національний університет харчових технологій

Бердар М. М., д-р екон. наук, проф., Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Бойченко Е. Б., д-р екон. наук, проф., Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського

Бондаренко В. М., д-р екон. наук, проф., Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету

Борецька Н. П., д-р екон. наук, проф., Київський національний університет технологій та дизайну

Вербівська Л. В., канд. екон. наук, доц., Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Габчак Н. Ф., канд. геогр. наук, доц., Ужгородський національний університет

Галаченко О. О., д-р екон. наук, проф., Вінницький інститут Міжрегіональної Академії управління персоналом

Ганжуренко І. В., д-р екон. наук, проф., Міжрегіональна Академія управління персоналом

Горбач Л. М., канд. екон. наук, доц., Волинський інститут імені В'ячеслава Липинського Міжрегіональної Академії управління персоналом

Грановська В. Г., д-р екон. наук, доц., Херсонський державний аграрно-економічний університет

Дугар Т. Є., канд. екон. наук, доц., Полтавський державний аграрний університет

Дячков Д. В., д-р екон. наук, доц., Полтавський державний аграрний університет

Жиленко К. М., д-р екон. наук, доц., Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Заяць О. І., д-р екон. наук, доц., Ужгородський національний університет

Зибарева О. В., д-р екон. наук, проф., Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Капеліста І. М., канд. наук з держ. упр., Міжрегіональна Академія управління персоналом

Карпенко А. В., д-р екон. наук, доц., Національний університет «Запорізька політехніка»

Крутько М. А., канд. екон. наук, доц., Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Курмаєв П. Ю., д-р екон. наук, проф., Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Машіка Г. В., д-р геогр. наук, доц., Ужгородський національний університет

Могилевська О. Ю., д-р екон. наук, доц., Київський міжнародний університет

Моторин Р. М., д-р екон. наук, проф., Київський національний торговельно-економічний університет

Негода Ю. В., д-р екон. наук, доц., Національний університет біоресурсів і природокористування України

Нестерчук І. К., канд. геогр. наук, доц., Поліський національний університет

Підвальна О. Г., канд. екон. наук, доц., Вінницький національний аграрний університет

Плаксієнко В. Я., д-р екон. наук, проф., Полтавський державний аграрний університет

Пристемський О. С., д-р екон. наук, доц., Херсонський державний аграрно-економічний університет

Самойлик Ю. В., д-р екон. наук, проф., Полтавський державний аграрний університет

Сьомич М. І., д-р екон. наук, проф., Полтавський державний аграрний університет

Удовенко І. О., канд. екон. наук, доц., Уманський національний університет садівництва

Утенкова К. О., д-р екон. наук, доц., Харківський національний аграрний університет імені В. В. Докучаєва

Фірсова С. Г., канд. екон. наук, доц., Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Цимбал Л. І., д-р екон. наук, проф., Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Шоробура І. М., д-р пед. наук, проф., Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

Ящишина І. В., д-р екон. наук, проф., Кам'янець-Подільський національний університет імені І. Огієнка

Malgorzata Okręglicka, dr. hab., prof. PCz, Czestochowa University of Technology (Poland)

Wioletta Wereda, PhD, Military University of Technology (Poland)

«Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Економічні науки» включено до переліку наукових фахових видань України в галузі економічних наук (категорія «Б») на підставі Наказу МОН України від 29 червня 2020 року № 735 (додаток 4)

Спеціальності: 051 – Економіка; 071 – Облік і оподаткування; 072 – Фінанси, банківська справа та страхування; 073 – Менеджмент; 075 – Маркетинг; 076 – Підприємництво, торгівля та біржова діяльність; 241 – Готельно-ресторанна справа; 242 – Туризм; 292 – Міжнародні економічні відносини.

Затверджено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол від 29.11.2023 р. № 10)

Свідectво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія KB № 24776-14716P,
видане Міністерством юстиції України 21.04.2021 р.

DOI: 10.32689/2523-4536

Наукові праці МАУП. Економічні науки. 2023. Вип. 5 (72). Київ : Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2023. 70 с.

Публікуються статті науковців, які досліджують актуальні проблеми розвитку економіки. Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів та всіх, кого цікавить розвиток економічної науки в Україні.

ЗМІСТ

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Джафарлі Орудж Бахрам Огли

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ, МЕХАНІЗМИ ТА РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ
У СФЕРІ БЕЗВІДХОДНОГО АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА..... 5

Перекуда Ю. А.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ
ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТВАРИННИЦТВА..... 10

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Дачій О. І., Каліна І. І., Карбовська Л. О.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ
БЕЗВІДХОДНОГО АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА..... 19

Кришталь Г. О., Брюховецька І. О., Панін Є. В.

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ
ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР УСПІШНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ..... 24

Онопрієнко Д. О.

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА
В УМОВАХ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ..... 30

Ордуханов Т. Г.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ
В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ..... 39

Піддубний Є. В.

ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ
НА БІЗНЕС-МОДЕЛІ ПІДПРИЄМСТВ..... 45

Хіміч С.В.

ВПРОВАДЖЕННЯ ERP-СИСТЕМ: ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ
ЦИФРОВІЗАЦІЄЮ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА..... 51

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

Скиба Г. І., Очкас М. П.

БЮДЖЕТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ
ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ..... 57

МАРКЕТИНГ

Семчук Д. В.

МАРКЕТИНГОВА ПОЛІТИКА КОМУНІКАЦІЙ:
СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ЗАЛУЧЕННЯ СПОЖИВАЧІВ..... 63

Rodchenko Volodymyr, Liu Zeyu

DISPROPORTIONS IN CHINA'S REGIONAL DEVELOPMENT AS A FACTOR OF INFLUENCE
ON THE FORMATION OF COMPETITIVE ADVANTAGES OF TERRITORIES..... 69

Xu Weidong

STUDY OF THE STATE OF INNOVATION PROCESSES
IN THE SOCIAL SECTOR OF CHINA..... 78

Буторіна В. Б.

РОЗВИТОК РИНКУ ПАКУВАЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ В УКРАЇНІ:
ТОВАРОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ..... 88

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

DOI: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/72-9>
УДК 336.145

Скиба Г. І.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування,
Навчально-науковий Інститут управління, економіки та бізнесу
Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»

Очкас М. П.

аспірант,
Навчально-науковий Інститут управління, економіки та бізнесу
Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»

Skyba Hanna

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation,
Educational and Scientific Institute of Management, Economics and Business
Private Joint Stock Company "Higher Educational Institution
"Interregional Academy of Personnel Management"

Ochkas Maksym

Postgraduate Student,
Educational and Scientific Institute of Management, Economics and Business
Private Joint Stock Company "Higher Educational Institution
"Interregional Academy of Personnel Management"

БЮДЖЕТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

THE BUDGETARY SYSTEM OF UKRAINE: PROBLEM ISSUES AND DEVELOPMENT TRENDS UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL STATE

Вступ. Сучасний період соціально-економічного розвитку України характеризується найзначнішими комплексами ризиків і загроз за весь період її існування. За таких складних суспільно-політичних умов надзвичайного значення набувають усі аспекти діяльності держави щодо забезпечення подолання негативних зовнішніх і внутрішніх впливів, тенденцій до зниження економічного розвитку. Бюджетна політика є однією з найважливіших складових фінансової політики держави, вона визначає довгострокові тенденції розвитку економіки, ефективність фінансового механізму, фінансову безпеку тощо. Фінансова система України переживала не одну кризу. Причиною нової та наймасштабнішої кризи стало повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну, яке почалося наприкінці лютого 2022 року. Тому досить актуальним завданням виникає дослідження стану фінансової системи України в умовах війни. **Методи.** Теоретико-методологічним підґрунтям даного наукового дослідження є системний підхід та діалектичний метод пізнання відносно опрацювання економічних та фінансових явищ, діюче міжнародне законодавство та законодавство України, ґрунтовні наукові праці дослідників з питань теоретико-методологічних засад реалізації бюджетної політики України в умовах воєнного стану, визначення спрямованості бюджетної політики України в умовах невизначеності та адаптації її до кризових умов. У процесі дослідження використовувалися бібліографічний метод (опрацювання літературних джерел, що стосуються теми бюджетної системи держави); метод асоціацій та аналогій (для запропонованих новітніх ідей та пропозицій розвитку бюджетної політики), історичний (історичний аспект процесу державного управління, реформування бюджетного механізму та його складових з урахуванням власного досвіду та досвіду країн світу) тощо. **Результати.** У результаті досліджень щодо формування та трансформації концептуальних засад бюджетної політики України у кризовий період виявлено низку проблем, серед яких відзначають: специфічні небезпеки та загрози

бюджетної політики у кризовий період, невизначеність бюджетних процесів в Україні, відсутність кваліфікованих кадрів; кризові явища пов'язані з військовою ситуацією в країні та необхідністю вирішення першочергових завдань щодо визначення спрямованості бюджетної системи, які лежать у площині формування доходної і витратної частини бюджетів. Встановлено, що в умовах глобалізації, а також інтеграційних процесів ініціативне введення бюджетування сприятиме зміцненню взаємозв'язку стратегічних цілей розвитку держави і результатів діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, а також інших учасників бюджетної діяльності. Така ситуація вимагає як введення новітніх сучасних технологій управління фінансами держави, включаючи бюджетування, так і вдосконалення бюджетного процесу в країні. **Перспективи.** Наступні дослідження мають бути спрямовані на розроблення чіткої системи державних програмних і прогнозних документів, на засаді яких формується державний та місцеві бюджети на черговий рік та середньострокову перспективу. Їх список повинен структуруватися за терміном дії (коротко-, середньо- та довгострокові), та включати документи, що відносяться до регіонального аспекту, й одночасно відповідати принципу достатності (тобто оптимальна кількість документів). Рекомендується запровадити єдину методіку середньострокового планування на ґрунті середньострокового прогнозування ресурсної та витратної частини бюджету та системи міжбюджетних трансфертів.

Ключові слова: бюджетна політика, бюджетування, програмно-цільовий метод, державні фінанси, бюджетний устрій, програми розвитку, багатовекторна модель державного бюджету, бюджетна система України.

Introduction. The current period of socio-economic development of Ukraine is characterized by the most significant complexes of risks and threats during the entire period of its existence. Under such complex socio-political conditions, all aspects of the state's activities to ensure overcoming of negative external and internal influences, tendencies to decrease economic development become extremely important. The budget policy is one of the most important components of the state's financial policy, it determines the long-term trends of economic development, the effectiveness of the financial mechanism, financial security, etc. The financial system of Ukraine experienced more than one crisis. The cause of the new and largest crisis was the full-scale invasion of the Russian Federation into Ukraine, which began at the end of February 2022. Therefore, the research of the state of the financial system of Ukraine in the conditions of the war is a very urgent task. **Methods.** The theoretical and methodological basis of this scientific research is a systematic approach and a dialectical method of knowledge regarding the study of economic and financial phenomena, current international legislation and the legislation of Ukraine, thorough scientific works of researchers on the theoretical and methodological foundations of the implementation of the budgetary policy of Ukraine in the conditions of martial law, the determination of the direction of the budgetary Ukraine's policy in conditions of uncertainty and its adaptation to crisis conditions. In the research process, the bibliographic method was used (elaboration of literary sources related to the topic of the budget system of the state); method of associations and analogies (for proposed new ideas and proposals for the development of budget policy), historical (historical aspect of the process of public administration, reforming the budget mechanism and its components, taking into account own experience and the experience of countries of the world), etc. **The results.** As a result of research on the formation and transformation of the conceptual foundations of the budget policy of Ukraine in the crisis period, a number of problems were identified, among which the following are noted: specific dangers and threats of the budget policy in the crisis period, the uncertainty of budget processes in Ukraine, the lack of qualified personnel; crisis phenomena are related to the military situation in the country and the need to solve the priority tasks of determining the direction of the budget system, which lie in the plane of the formation of the revenue and expenditure parts of the budgets. It has been established that under the conditions of globalization and integration processes, the active implementation of budgeting will contribute to strengthening the relationship between the strategic goals of the state's development and the results of the activities of state authorities, local governments and other participants in the budgeting process. This requires both the introduction of new modern technologies of public finance management, including budgeting, and the improvement of the budget process itself in the country. **Prospects.** The following studies should be aimed at developing a clear system of state program and forecast documents, on the basis of which the state and local budgets for the next year and the medium-term perspective are formed. Their list should be structured by term of validity (short-, medium- and long-term), and include documents related to the regional aspect, and at the same time comply with the principle of sufficiency (ie, the optimal number of documents). It is recommended to introduce a single method of medium-term planning based on medium-term forecasting of the resource and expenditure part of the budget and the system of interbudgetary transfers.

Keywords: budget policy, budgeting, program-target method, state finances, budget structure, development programs, multi-vector model of the state budget, budget system of Ukraine.

Постановка проблеми. Сучасний етап соціально-економічного розвитку країни потребує деталізованого розуміння призначення бюджету в економічній системі країни. Сьогодні в Україні особливо гостро стоїть потреба у підвищенні якості надання державних послуг, від яких залежить як обсяг реальних надходжень до бюджету, так і ефективність управління цими фінансовими ресурсами розпорядниками бюджетних

коштів. Російська агресія заподіяла величезного удару українській економіці. Безумовним наслідком стало зменшення надходжень до бюджету. З іншого боку, видатки державних фінансів значно зростають під тиском військових і соціальних видатків.

Бюджет – фінансова засада для реалізації державою власних функцій та знаряддя впливу на різні сторони соціально-економічного життя. Через бюджет здійснюється

централізація фінансових ресурсів, що дає змогу маневрувати коштами, концентрувати їх на найважливіших напрямках соціального і економічного піднесення, виконувати єдину фінансову і економічну політику на території держави. Бюджетна система – один із ключових знарядь регулювання соціальної, інвестиційної, виробничої, регіональної, зовнішньоекономічної та інших сфер діяльності держави. Структура і обсяг дохідної та видаткової елементів бюджету відбиваються як на окремі галузі, так і на економіку загалом. Через російську агресію Державний бюджет України за 4 місяці 2022 року виконано з дефіцитом у 146,6 млрд. грн. – еквівалент рекордних 5 млрд. доларів США. За 5 місяців 2022 року дефіцит зріс до 263,2 млрд. грн. Від ступеня оптимізації обсягу та структури дохідної та видаткової частин бюджету залежить рівень економічного росту держави. Незмінним і надзвичайно важливим є наступне: платники податків, які у надзвичайно важкий воєнний час своєчасно та в повному обсязі виконують свої зобов'язання перед бюджетом, є найкращою та найнадійнішою опорою для України.

Тому важливість бюджетної політики в кризовий період російської агресії для розвитку економіки є очевидною. Оскільки під час кризи відбуваються суттєві трансформації, використання стандартних інструментів бюджетної політики інколи має суперечливі наслідки, що зумовлює специфіку її впровадження. Врахування такої специфіки на сучасному етапі розвитку економіки України можливе лише за умови відповідного наукового обґрунтування реалізації бюджетної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні засади дослідження бюджетної політики сформовано в працях О.І. Барановського, В.Г. Дем'янишина, Н.В. Кореня, В.П. Кудряшова, І.О. Лютого, В.М. Опаріна, Д.В. Полозенка, Л.К. Сергієнка, І.Я. Чугунова та багатьох інших учених і дослідників.

Водночас у зв'язку із загостренням соціально-економічної кризи, спричиненої введенням воєнного стану в Україні, актуальністю стає розробка теоретико-методологічних засад бюджетної політики в умовах нестабільності. Аналіз наукових праць свідчить, що питання конкретизації бюджетних ризиків і загроз, які виникають в кризових умовах воєнного стану, теоретико-методологічного обґрунтування бюджетної безпеки, методичного забезпечення оцінки спрямованості бюджетної політики тощо, розв'язання яких є назрілим та важливим для ефективності бюджетної політики у нестабільних

умовах. Необхідність вирішення цих проблем, їх актуальність і значущість зумовили вибір теми дослідження та його головну мету.

Метою статті є дослідження теоретико-методологічних положень і практичних рекомендацій стосовно забезпечення перетворення бюджетної політики України в період воєнного стану та критичний огляд зарубіжного досвіду формування бюджетного процесу на державному та місцевому рівнях.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до п. 10 ст. 2 Бюджетного кодексу України, «бюджетний процес – регульований бюджетним законодавством процес складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання, а також контролю за дотриманням бюджетного законодавства» [1]. Бюджетний процес складається з відповідних етапів, що зумовлені змістом і характером діяльності державних органів, у результаті яких така діяльність набуває нових якостей [2].

Згідно з ч. 1 ст. 19 Бюджетного кодексу України, бюджетний процес складається з 5-ти етапів: «1) складання та розгляд бюджетної декларації (прогнозного показника місцевого бюджету) та прийняття рішень щодо них; 2) складання проектів бюджету; 3) розгляд проекту та прийняття закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет); 4) виконання бюджету, у тому числі внесення змін до закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет); 5) складання та розгляд звіту про виконання бюджету та прийняття управлінського рішення щодо нього» [1].

Економічна природа бюджету виявляється у тому, що за його допомогою держава надає суспільству виняткові блага і послуги, які суттєво впливають на рівень добробуту та якість життя. До таких благ належать оборона країни, національна безпека та правопорядок, благоустрій, охорона навколишнього середовища, рівень освіти, охорона здоров'я, культура, стан науки, спорт тощо. У бюджеті зосереджені інтереси держави, суб'єктів господарювання та населення. Між ними точиться постійна боротьба за присвоєння певної частини суспільного продукту. Тому головною ціллю бюджету є баланс інтересів усіх суб'єктів суспільства.

Ведеться на всіх періодах бюджетного процесу фінансовий контроль, аудит та оцінка ефективності вживання коштів бюджету держави. Усі стадії бюджетного процесу базуються на правових основах, що гарантують розбірливе планування, дотримання бюджетної дисципліни та постійний контроль за

здійсненню усіх видатків. Всі етапи бюджетного процесу базуються на єдиних положеннях організації бюджетної діяльності та мають відповідне правове регулювання.

В умовах воєнного стану вкрай актуально забезпечити дійове, належне та безперервне здійснювання місцевих бюджетів. З ціллю забезпечення ефективного функціонування бюджетної сфери та задоволення важливих для життя потреб населення територіальних громад на період дії воєнного стану Офіс

Президента України, Уряд, Верховна Рада України, РНБО, а також інші центральні органи виконавчої влади приймають ряд оперативних, дійових, результативних рішень.

Для чіткого уявлення про те, що відбувається з доходами та видатками державного бюджету та які подальші тенденції його виконання, наведемо середньострокові перспективи у сфері державних фінансів (таблиця 1).

Державний бюджет 2024 року – другий бюджет, який Урядготує та подає до парламенту

Таблиця 1

Тенденції виконання бюджету в умовах воєнного стану

№ п/п	Складові виконання бюджету	Характеристика
1.	<i>Динаміка доходів і витрат бюджету значною мірою залежатиме від тривалості та перебігу війни</i>	Вітчизняна економіка поступово адаптується до воєнного стану. Ділова активність покращується, але її дещо сповільнила паливна криза. Номінальному наповненню бюджету (насамперед за рахунок ПДВ) сприятиме помірний інфляція, викликана тим же підвищенням цін на паливо.
2.	<i>Критична оцінка ефективності наданих широких митних пільг</i>	Оцінка ефективності податкових пільг – це те, чого ми не зробили за роки Незалежності. Митні пільги почали шкодити конкурентоспроможності вітчизняних виробників, зумовлювати зайвий тиск на обмінний курс і погіршувати платіжний баланс.
3.	<i>Недовиконання митних надходжень</i>	Необхідно розширити пропускну спроможність митних пунктів для поживлення зовнішньоекономічної, особливо експортної, діяльності – це першочергове завдання.
4.	<i>Послідовне відродження істинного функціонування системи електронного адміністрування ПДВ</i>	Підприємства по всій Україні об'єднані ланцюгами поставок. Багато контрагентів опинилися на окупованих та прифронтових територіях. Наразі у бухгалтерських онлайн-групах вирують стурбовані коментатори: мовляв, якщо мої постачальники, наприклад, на окупованих територіях не зареєструють податкові накладні, то мені самому доведеться сплачувати весь податковий борг? Це, відповідно, вимиває обігові кошти багатьох платників податків. Таке занепокоєння зараз є серйозним.
5.	<i>Початок відновлення бюджетного відшкодування ПДВ</i>	Спочатку була ідея відшкодувати ПДВ хоча б за довоєнний січень 2022 року (на суму понад 17 млрд. грн.) через добровільну купівлю облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП). Ця ідея була відхилена. По-перше, такі облігації продаватимуться з великим дисконтом на вторинному ринку, що є прямими збитками для експортерів. По-друге, ОВДП стали б конкурентами військовим облігаціям, які щовіторка випускає Мінфін на аукціонах первинного розміщення. І Міністерству фінансів довелося б підняти процентні ставки. Зрештою, вони погодилися, що слід шукати інше рішення. Цілком ймовірно, що оплата буде здійснюватися живими грошима – як і раніше. Але зараз лише про довоєнний січень 2022 року, який повністю охоплений камеральними перевітками.
6.	<i>Посилення територіальної прив'язки податкових пільг</i>	Пільги, надані фізичним особам платників податків, включаючи можливість не платити податок або сплатити її в меншому розмірі. Норми законодавства, що визначають підстави, порядок та умови застосування пільг з податків і зборів, не можуть мати індивідуального характеру.
7.	<i>Загальна тенденція виконання бюджету за видатками як і раніше буде заощадливістю за більшістю напрямів</i>	У пріоритеті також армія та соціальний захист. Попит громадян і бізнесу на оптимізацію державних видатків та підвищення якості державних послуг зростає.
8.	<i>Ключова тенденція – Україна чекає та сподівається на підвищення міжнародної фінансової допомоги.</i>	40 мільярдів доларів допомоги від США (які вже проголосовані Конгресом і підписані президентом США), зокрема, 9 млрд дол. піде на додаткову економічну та технічну допомогу Україні, а 8 млрд дол. – реагувати на нагальні потреби в Україні, такі як пряма бюджетна підтримка.

в умовах воєнного стану. Бюджет-2024 – це документ, який передбачає солідарне фінансування загальнодержавних потреб. Перш за все, у держбюджеті на 2024 рік передбачені видатки на сектор безпеки і оборони в розмірі 1 трлн 692,6 млрд грн (21,6% ВВП). А вже цього року Україна щодня витрачає майже 5 мільярдів гривень щоб фінансувати цей сектор. Водночас у бюджеті також приділяється увага підтримці економіки в цивільній сфері через програми пільгового кредитування та грантової підтримки.

Основні планові показники Державного бюджету 2024 року:

- підтримка соціального захисту населення – 468,8 млрд грн;
- підтримка ветеранів війни – 14,3 млрд грн;
- охорона здоров'я (з трансфертами) – 201,9 млрд грн;
- освіта – 178,8 млрд грн;
- спорт – 7,5 млрд грн;
- культура – 10,7 млрд грн;
- цифрова трансформація – 2,5 млрд грн;
- наука – 13,5 млрд грн;
- судова влада – 24 млрд грн;
- закордонні дипломатичні установи та посилення їх інституційних перспектив – 8,3 млрд грн;
- резервний фонд – 44,8 млрд грн;
- ресурсні місцевих бюджетів – 292,3 млрд грн;
- допомога малому та середньому бізнесу – 30,8 млрд грн.

Бачимо, що фінансова система України адаптувалася до військових умов досить швидко, наскільки це було можливо, тому що вона витримала найбільший удар за часи незалежності. Цього вдалося досягти завдяки злагодженій роботі уряду, зокрема Міністерства фінансів України, Національного банку України, Податкової та митної служб України, яким вдалося спрацювати як єдиний механізм і налагодити основні фінансові процеси в умовах війни.

Фінансова система України виявилася стійкою до умов воєнного стану та змогла швидко адаптуватися завдяки спеціалістам Національного банку України та Міністерства фінансів України, які продемонстрували високий професійний рівень. Їхнє рішення дало змогу сформувати потужний економічний фронт. Не можна повною мірою сказати, що економіка України під час війни зросла. Цього не сталося, але водночас не відбулося істотного спаду народного господарства, що вкрай важливо в умовах воєнного часу.

Що стосується бюджетно-податкової сфери, то вона зазнала значних втрат. Бюджет недооцінив надходження значної частини

коштів у зв'язку з окупацією окремих територій та припиненням діяльності значної кількості підприємств. Стабілізувати ситуацію вдалося завдяки великому бізнесу, який відреагував на проблеми і погодився перераховувати податки наперед. Нині актуальним є фінансове впорядкування всіх рівнів бюджетної системи та забезпечення їх соціально-економічного розвитку [3, с. 67].

Для допомоги бізнесу, який є основним платником податків, запущено масову програму переміщення підприємств у безпечні місця. Це дозволило продовжити діяльність окремих підприємств, відповідно, дозволило створити робочі місця та продовжувати сплачувати податки. Завдяки цьому продовжили роботу близько 500 підприємств. Також в Україні реалізовано низку програм, спрямованих на фінансову підтримку бізнесу, зокрема шляхом одержання міжнародних грантів, «дешевих» кредитів, співфінансування на домовленостях державно-приватного партнерства тощо. Головним локомотивом розвитку національної економіки є підприємства, що є шляхом створення робочих місць та сплати податкових платежів.

Отже, фінансова система України пережила найбільших труднощів під час війни, що призвело до значних втрат. Водночас фінансова система показала себе ефективною та міцною, змогла витримати перші дні війни, швидко адаптуватися до воєнного стану та продовжити розвиток економіки. Напрямами реформування фінансових систем в умовах воєнного часу мають стати: розвиток державного внутрішнього фінансового контролю, ефективне управління фіскальними ризиками, реформування бухгалтерського обліку та аудиту, прозорість бюджету, підвищення ефективності розподілу та вжитку бюджетних коштів за рахунок запровадження середньострокового бюджетного планування, розвитку програмно-цільового методу в бюджетному процесі, вдосконалення міжбюджетних відносин, підвищення інституційної спроможності Міністерства фінансів України, верифікації державних платежів, моніторингу адміністрування баз даних та інформаційних ресурсів, спрощення, побудова дійової, правосудної податкової та митної системи, що сприяють економічному розвитку та відповідають стандартам Європейського Союзу.

Висновки. Розпорядок діяльності державних фінансів в умовах воєнного стану безкомпромісно відрізняється від звичного. У мирний час Україна функціонувала за Законом про державний бюджет і у разі потреби зміни до доходів чи видатків бюджету виносилися на

розгляд і прийняття у Верховну Раду і приймалися у вигляді закону, що займало багато часу. Схожа ситуація і з місцевими бюджетами. У воєнний час для перерозподілу коштів у бюджеті не потрібні рішення парламенту. Бюджетний кодекс надає право уряду розпоряджатися коштами на власний розсуд, спрямовуючи їх на найнеобхідніші потреби, спрямовуючи всі вільні кошти на оборону країни. Водночас повномасштабна війна продемонструвала, що місцеве самоврядування спроможне достойно протидіяти будь-яким викликам, у тому числі й у фінансовій сфері. Саме громади нині започатковують економічний фронт країни. З початку вторгнення російської федерації органи місцевого самоврядування забезпечують охорону громадської безпеки, функціонування бюджетної сфери та комунальних підприємств, діяльність територіальної оборони, забезпечують розміщення та допомогу внутрішнім переселенцям, надають допомогу Збройним Силам України. На період дії воєнного стану було пом'якшено низку вимог щодо прозорості місцевої влади, що позитивно вплинуло на виконання місцевих бюджетів за 9 місяців 2022 року.

Передусім, варто зауважити, що загальний баланс місцевих бюджетів не такий критичний, як ситуація з державним, оскільки важливі рішення Уряду, Верховної Ради та Офісу Президента приймалися саме з урахуванням інтересів місцевих бюджетів – приміром, переведення великих суб'єктів господарювання на єдиний податок (який зараховуються до бюджетів громад), відхилення реверсної дотації, перерахування коштів зі спеціального фонду до загального фонду на фінансування нагальних потреб тощо. Зведені бюджети всіх областей є профіцитними, а середній відсоток виконання дохідної частини не відрізняється від відсотка за аналогічний період попередніх років. При цьому в регіонах чітко простежується зв'язок між станом виконання місцевих бюджетів і тим, чи ведуться на його території бойові дії. З кожним місяцем розрив між реалізацією бюджетів у тилкових і прифронтових регіонах зростатиме. Це означає, що на наступних кроках держава має прийняти рішення щодо фінансової підтримки громадян України, які постраждали внаслідок бойових дій, та у відновленні даних територій.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 8 лип. 2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Дмитрик О.О. Бюджетний процес в Україні в сучасних умовах. *Право та інноваційне суспільство*. 2018. № 1 (10). С. 72–77. URL: <https://apir.org.ua/wp-content/uploads/2018/06/Dmytryk10.pdf>
3. Железняк Я. Держбюджет у серпні поставив позитивні рекорди, але розслаблятися не можна. URL: https://lb.ua/blog/yaroslav_zhelezniak/5218_derzhbyudzheth_serpni_postaviv.html

References:

1. Biudzhetni kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 8 lyp. 2010 r. № 2456-VI [Budget Code of Ukraine: Law of Ukraine dated July 8 2010 No. 2456-VI]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Dmytryk O.O. (2018) Biudzhetni protses v Ukraini v suchasnykh umovakh [The budget process in Ukraine in modern conditions]. *Pravo ta innovatsiine suspilstvo*, no. 1 (10), pp. 72–77. Available at: <https://apir.org.ua/wp-content/uploads/2018/06/Dmytryk10.pdf>
3. Zhelezniak Ya. Derzhbiudzheth u serpni postaviv pozytyvni rekordy, ale rozslabliatysia ne mozhna [The state budget set positive records in August, but you can't relax]. Available at: https://lb.ua/blog/yaroslav_zhelezniak/5218_derzhbyudzheth_serpni_postaviv.html